

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

حوزه علمیه فاطمیه (سلام الله علیها) بیاض

عنوان تحقیق:

احکام شادی و نشاط از منظر قرآن و روایات

استاد راهنما:

زهره درویشی

دبیر گروه:

طیبه بیاضی پور

اعضای گروه:

زینب جعفری پور

مریم پورباقری

محدثه ابراهیمی

فاطمه محمدرحیمی

پاییز ۹۷

تقدیم به

به روح بلند آن در شأنش خدای علیم و حکیم: «وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ» را نازل فرمود.

هدیه به خاتم رسولان؛ همانکه مورد سوگند الهی در قرآن کریم قرار گرفته است. «لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ»

تقدیم به پیامبر اعظم، او که تمام رنجها را برای هدایت امت خود به جان خرید و یک لحظه از روشنگری جامعه ظلمت زده، دست برداشت و همراه افراد ناآگاه و بی فرهنگ را رهنمون بود.

امید است این اثر مورد توجه نبی مکرم اسلام حضرت محمدبن عبدالله (صلی الله علیه و آله وسلم) قرار گیرد و خدای سبحان این حقیر را بیش از پیش از دریای بی کران رحمت خود بهره مند نماید.

چکیده

خنده و شادی ویژگی شایسته انسان هاست که از گستره احساسات آنان دستچین می شود نشان از نشاط روحی وسعت وجود نگاه زیبا به زندگی و موجب بردباری و شکیبایی آدمی میشود و در هاورد این صفات رهایی انسان از فرسودگی خاطر و دوری از افسردگی میباشد. تحقیقی که در این راستا مورد پژوهش قرار گرفته است در رابطه با احکام نشاط و شادی از منظر آیات و روایات میباشد که بر آن بودیم تا با استناد به آیات روح بخش و روایات هدایتگر معصومان (علیهم السلام) در این باره مطرح گردد تا به شادیهای ناپسند و پسندیده شادیهای کاذب و حقیقی از نگاه اسلام عوامل شادی و... پرداخته شده است. به امید اینکه این تلاش گامی باشد برای بهتر زیستن همراه با آشنایی با شادیهای بانشاط و مجاز تا بتوانیم با تاسی از آیات و روایات زیباتر زندگی کنیم.

فهرست مطالب

۱. قرآن کریم در مورد شادی چه فرموده اند.....
۲. شادی های نکوهیده.....
۵. شادیهای مادی.....
۸. شادی های معنوی.....
۱۰. آیا ما روایاتی در مورد شاد بودن و شاد کردن داریم؟.....
۱۰. شادی در کلام معصومین(علیه السلام).....
۱۱. عوامل ایجاد کننده شادی.....
۱۱. در هنگام شادی.....
۱۱. شادی و معرفت نفس.....
۱۲. شادی و صفات آدمی.....
۱۲. شادی و صفات مومن.....
۱۳. هر که دلی را شاد کند.....
۱۴. هر که مومنی را شاد کند.....
۱۵. شادی های کاذب و موارد غیر مجاز شادی از نظر اسلام کدامند؟.....
۱۵. انواع شادی.....
۱۶. شادی کاذب در قرآن و روایات.....
۱۶. نشاط برای حیات دنیا.....
۱۷. نشاط برای باورهای نادرست خود.....
۱۷. نشاط برای اعمال خود:.....
۱۸. نشاط برای علم اندک خود:.....
۱۹. شبهاتی در مورد شادیهای کاذب.....
۱۹. الف) سوت.....
۲۰. ب) غنا (موسیقی همراه با مطرب).....
۲۱. ج) رقص و رابطه اش با شادی.....
۲۲. شادی های حقیقی و موارد مجاز شادی از نظر اسلام کدام است؟.....

و همچنین امام صادق می فرمایند: «لا عیش اهنا من حسن الخلق» زندگی ای گواراتر از خوشخویی نیست.^۱

یکی از یاران امام رضا (علیه السلام) می گوید: «روزی حضرت از ما پرسید: کدام غذا خوشمزه تر است؟ هر کسی پاسخ داد. یکی گفت: گوشت و دیگری گفت: زیتون؛ سومی گفت: شیر. آنگاه خود ایشان پاسخ دادند بلکه نمک (ظاهراً منظور آن بوده که اگر نمک نباشد غذاهای دیگر هم لذت بخش نیست). سپس فرمود: «لَقَدْ خَرَجْنَا إِلَى نُزْهَةٍ لَنَا وَ نَسِيَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ الْمِلْحَ فَذَبَحُوا لَنَا شَاءً مِنْ أَسْمَنِ مَا يَكُونُ فَمَا انْتَفَعْنَا بِشَيْءٍ حَتَّى انْصَرَفْنَا». روزی برای تفریح و هوا خوری بیرون رفته بودیم. جوانها گوسفند چاقی را کشتند، ولی با خود نمک نیاورده بودند. از این رو نتوانستیم از گوشت به خوبی استفاده کنیم و برگشتیم.»^۲

سیر و سفر

گشت و گذار در طبیعت و دیدن منظره های زیبا و آشنایی با آداب و رسوم ملت ها، گذشته از فایده های بی شمار مادی و معنوی، آدمی را از افسردگی می رهاوند: و به سلامتی جسم و روان او کمک می کند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود: «سافروا تصحوا: سفر کنید تا سلامت باشید».^۳

آراستگی

خداوند آراستگی را دوست می دارد و ژولیدگی را نمی پسندد.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا خَرَجَ إِلَى إِخْوَانِهِ أَنْ يَتَهَيَّأَ لَهُمْ وَيَتَجَمَّلَ» «خداوند دوست می دارد هرگاه مومنی نزد برادرش می رود، آماده و آراسته باشد».^۴ امام صادق (علیه السلام) فرمودند: «البس و تجمل، فان الله جميل يحب الجمال، ولیکن من حلال». «لباس زیبا بپوش، زیرا خداوند زیباست و زیبایی را دوست دارد، اما باید حلال باشد».^۵

^۱. محمد ری شهری، میزان الحکمه، ص ۷۵۹، ج دوم.

^۲. همان، ج اول، ص ۴۹۷.

^۳. محمد ری شهری، میزان الحکمه، ج اول، ص ۴۹۷.

^۴. محمد ری شهری، میزان الحکمه، ج اول، ص ۱۹۷.

^۵. همان؛ ص ۱۹۷.

پوشیدن لباس های روشن

علامه مجلسی در کتاب «حلیه المتقین» نوشته است بهترین رنگها در جامه، سفید است و بعد آن زرد، سبز و بعد از آن، سرخ نیمرنگ و کبود و عدسی. پوشیدن لباسهای سرخ تیره مکروه است، خصوصاً در نماز پوشیدن لباس سیاه کراهت شدید دارد در همه حال، مگر در عمامه، عبا و کفش و اگر عبا و عمامه هم سیاه نباشد بهتر است.

امام صادق (علیه السلام) روایت شده که امیرالمومنان علی (علیه السلام) در بیشتر وقت ها جامه سفید می پوشیدند.^۱

نماز

هر کدام از عبادات نقش سازنده و تربیتی مهمی بر انسان دارند، ولی در این میان، نقش نماز، بسیار سازنده تر از همه آنهاست. از برجسته ترین و مهم ترین آثار نماز می توان به کسب آرامش و ایجاد سکوت در آدمی اشاره کرد انسان در امواج زندگی و در کشاکش رنج ها و بلا ها به تکیه گاهی نیازمند است که بدان پناه برد و درون پر اضطراب خود را بدان آرامش بخشد و این تکیه گاه جزء یاد خدا، چیز دیگری نمی تواند باشد. نماز تسلی بخش دلهای خسته، مایه روشنی و صفای جان و وسیله ارتباط مداوم بنده با خدای جهان است. این ارتباط انسان ضعیف و محدود با خدای نامحدود، در برابر مشکلات و در نشیب و فرازها، به انسان نیرو می بخشد.^۲

نماز عطف دل به سوی آفریدگار جهان است، انسان سرگشته و حیران، سکون و آرامش خود را تنها با روی آوردن به خدا می یابد. نورمن وینست گریبی می گوید: «دعا و نماز، بزرگترین نیرویی است که برای مبارزه با دشواری های زندگی روزانه و بدست آوردن آرامش روحی، شناخته شده است. گفت و گو با خدا، باید عادت همیشگی آدمی شود. نه این که چون درماندگی به نهایت رسد، رو به خدا کنیم و ...

نخستین قاعده دنیا و نیایش، آن است که ضمیر ما را آرام کند و قلب دردناک ما را شفا می بخشد و در کاری که در پیش داریم بصیرت و روشنی فراهم می آورد.»^۳

^۱. مرحوم محمد باقر مجلسی، حلیه المتقین، فصل چهارم، ص ۱۶.

^۲. احمد آهی، خوشبختی از دریچه حقیقت، تهران، ابن سینا، ص ۵۴.

^۳. نقش دین در بهداشت روان، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری.

پس می توان به صراحت گفت که: نماز و نیایش، عامل سازنده ای است که مقاومت و ایستادگی آدمی را در فراز و نشیب های زندگی، حفظ می کند و نماز گزار در مقابل هر خیر و شر و هر اقبال و ادباری، تحمل خویش را حفظ نموده و به هر بادی نمی لرزد. نماز خود یک احساس آرامش همراه با شادابی و نشاط در جوان ایجاد می کند و او را به سوی خیر و معنویات سوق می دهد و این سرور که از نماز به جوان دست می دهد بهترین شادی و نشاط می باشد چون توأم با خوبی ها می باشد.^۱

رهبر فرزانه انقلاب، حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (روحی فدا) درباره اثر نماز فرموده است:

«نماز تسلا بخش و آرامش گر دلهای مضطرب و خسته و به ستوه آمده و مایه صفای باطن و روشنی بخش روان است.»^۲

در تبیین این مساله، بهترین شاهد و نیکوترین استدلال کننده، قرآن کریم است که با یک جمله، به تمام سوالها و مشکلات جواب می دهد و آن این است که حضرت حق فرمود: «الا بذكر الله تطمئن القلوب»^۳ «تنها با یاد خدا، دلها آرامش می یابد» و به راستی این حقیقت را می توان از معجزه های قرآن دانست که بشر امروز، سپس از پیمودن راهها دور و دراز، تدریجاً به اشتباه خود، واقف گشته و فهمیده است که آنچه می خواهد، در زیر سایه مذهب و نیایش و ذکر خدا یافت.

^۱. مصباح یزدی، توحید در نظام اعتقادی و نظام ارزش اسلام ۱۳۷۵، ج ۸، ص ۱۹۰.

^۲. نقش دین در بهداشت روان، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی ایران.

^۳. رعد، ایه ۲۸.

نتیجه گیری

با توجه به آنچه در تحقیق ذکر شده شادی جزء لاینفک وجدان نشدنی زندگی انسان بوده و راه رسیدن به موفقیت، خوشبختی و رستگاری داشتن، روحیه ای شاد و با نشاط است.

شادی به زندگی انسان معنا می دهد، انرژی دوباره ای به انسان می بخشد، توان و نیروی انسان را زیاد می کند. انچنان که دین اسلام کامل ترین دین بشری، دین شادی و بهترین برنامه ها را برایشاد زیستن انسان ها در قالب کتاب اسمانی خود، قرآن کریم و تعالیم الهام بخش آن ارایه نموده است. و طبعاً با بررسی آیات و روایات درهای تازه ای از دانایی بر روی ما گشوده خواهد شد.

شادی چیزی نیست که خارج از وجود و زندگی باشد تا بخواهیم هزینه هنگفت برای آن پردازیم، بلکه کافی است دیدمان را نسبت به جهان پیرامون خودمان عوض کنیم و به قول سهراب (چشم ها را باید شست جور دیگر باید دید).

لازمه داشتن یک خانواده شاد، احترام به همدیگر، عفو و گذشت، مهربانی و مهرورزی، علاقه مندی به رعایت حقوق همدیگر، گشاده رویی، راز داری، مدارا کردن، صداقت و یک رنگی و مهم تر از همه توکل بر خداوند سبحان و توفیق اطاعت اوست.

چنانچه امام علی (علیه السلام) می فرماید: (سرور المومن ربه و حزنه علی ذنبه) یعنی شادی مومن به اطاعت پروردگارش می باشد و حزنش بر گناه و عصیان است.

و در پایان به امید آنکه همیشه شادی قرین زندگیمان باشد و شادی حقیقی را در کنار آن افتاب از نظر ها پنهان بایکدیگر و در جوار او برای همیشه و همه جا لمس کنیم.

منابع

۱. طباطبائی، علامه، محمدحسین، تفسیر المیزان، ج ۱۹، ۱۳۸۸، ص ۷۸
۲. طریقه دار، ابوالفضل، شرع و شادی، چاپ اول، ۱۳۸۰، ص ۶۳
۳. انصاریان، شیخ حسین، کلمات قصار نهج البلاغه، ص ۸۷۴
۴. مشکینی، آیت الله، ترجمه: احمد جنتی، نصاب، ناشر الهادی، نوبت چاپ بیست و چهارم، قم، بهار، ۱۳۸۲، ص ۳۱۰ و ص ۳۰۲ و ص ۶۰
۵. ری شهری، محمد، ترجمه: حمیدرضا شیخی، تخلص، سید حمید حسینی، میزان الحکمه، ج ۱ و ۲، ناشر سازمان چاپ و نشر دارالحديث، نوبت چاپ سوم، قم، ۱۳۸۳، باب ۲۲۹-۸۴۵۰-۸۴۵۵ ش ۸۴۵۱، ص ۴۸۹، ص ۱۱۳، ص ۷۵۹، ص ۴۹۷
۶. دشتی، محمد، نهج البلاغه، انتشارات پارسیان، چاپ اول، ۱۳۷۹، ص ۲۷۳، خطبه ۱۹۳
۷. انصاری، شیخ، غررالحکم، جلد دو، انتشارات امام عصر(عج)، چاپ هفتم، ۱۳۸۹، ص ۴۲۶، ص ۶۵۲
۸. الاسلام، شیخ، غررالحکم، جلد ۱، انتشارات امام عصر(عج)، چاپ هفتم، ۱۳۸۹، ص ۵۶
۹. شیخ الكلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲ و ۴، انتشارات علمیه الاسلامیه، ۱۳۴۸
۱۰. مایکل آیزینگ، ترجمه خشایار بیگی، روانشناسی شادی، انتشارات امیر کبیر، تهران، ۱۳۶۸
۱۱. پیری آرای، زهرا، مقاله جوان، دین، شادی
۱۲. محمدی نیا، اسدالله، بهشت جوانان، انتشارات سبط اکبر، قم، نوبت چاپ اول و بیست و نه، زمستان ۱۳۸۸، ص ۷۴، ص ۷۳.
۱۳. مولوی، کلیات مثنوی و معنوی، چاپ هشتم، دی ماه ۱۳۸۵، ص ۲۰۳
۱۴. مجلسی، محمد باقر، حلیه المتقین، انتشارات ولی عصر(عج)، نوبت چاپ سوم، تهران، ۱۳۸۶، ص ۱۶
۱۵. آهی، احمد، خوشبختی از دریچه حقیقت، انتشارات ابن سینا، تهران، ص ۵۴
۱۶. نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی ایران، نقش دین در بهداشت روان،
۱۷. مصباح یزدی، توحید در نظام اعتقادی و نظام ارزش اسلام ۱۳۷۵، ج ۸، ص ۱۹۰